

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Мельник Катерина Євгенівна

Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
(магістр)

Науковий керівник: Ломачинська І.А., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Забезпечення стабільних темпів зростання національної економіки та якості життя є однією з найголовніших цілей будь-якого суспільства. Важливим аспектом цього є ефективність управління державними фінансами, що потребує реалізації сукупності цілей бюджетної політики на всіх рівнях соціально-економічної системи на основі прямого та опосередкованого впливу на всі сфери господарської діяльності.

Непередбачувана глобальна пандемія гострої респіраторної хвороби Covid-19, спричинена корона-вірусом SARS-CoV-2, викликала зміни у соціально-економічному житті. Уряди більшості країн світу запровадили термінові заходи у сфері охорони здоров'я, жорсткі обмеження соціального спілкування, господарської діяльності та ізоляції населення для протидії поширенню корона-вірусу. Це кардинально вплинуло на суб'єктів господарювання та домогосподарства, обумовило невизначеність та нову хвилю кризових явищ, падіння темпів зростання ВВП, збільшення рівня безробіття, зниження реальних доходів населення. Українська економіка на тлі

цих проблем також зазнала серйозних дисбалансів, які продовжують наростати та потребують систематичного оцінювання щодо визначення можливостей їх подолання.

Проаналізуємо основні макроекономічні показники України за останні роки (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні макроекономічні показники України
в період 2010-2020 рр.**

Рік	Номінальний ВВП, млн. грн.	Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг		Індекс споживчих цін, %	Мінімальна заробітна плата на кінець року, грн.	Індекс реальної заробітної плати, %
		млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП			
2010	1082569	549365	50,7	580944	53,7	109,1	922	110,5
2011	1316600	707953	53,8	779028	59,2	104,6	1004	111
2012	1408889	717347	50,9	835394	59,3	99,8	1147	111
2013	1454931	681899	46,9	805662	55,4	100,5	1218	106,8
2014	1566728	770121	49,2	834133	53,2	124,9	1218	86,5
2015	1979458	1044541	52,8	1084016	54,8	143,3	1378	90,1
2016	2383182	1174625	49,3	1323127	55,5	112,4	1600	106,5
2017	2982920	1430230	47,9	1618749	54,3	113,7	3200	118,9

Продовження табл. 1

2018	3558706	1608890	45,2	1914893	53,8	109,8	3723	109,7
2019	3974564	1636416	41,2	1947599	49,0	104,1	4173	111,4
2020	4194102	1637399	39,0	1681526	40,1	105	4723	110,2

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України [1]

Аналіз динаміки ВВП демонструє його зростання. За останні 11 років показник виріс у 3,8 разів, і в середньому щорічно зростав на 10%. Однак ВВП у 2020 р. порівняно із попереднім роком збільшився лише на 5,5%, що пов'язано із падінням темпів зростання промисловості, вантажообороту, аграрного сектору, зокрема, у результаті проведення жорстких карантинних заходів.

Динаміка ВВП на душу населення (табл. 2) демонструє зростання показнику щорічно.

Таблиця 2
Номінальний ВВП України на одну душу населення
в 2010-2020 рр.

Рік	ВВП, у гривнях	Приріст, у гривнях	Приріст, у %	ВВП у дол. США	Приріст, у дол. США	Приріст, у %	Населення, тис. осіб
2010	23603,6	3767,3	19,0%	2974,4	428,4	16,8%	45865
2011	28813,9	5210,2	22,1%	3570,8	596,4	20,0%	45693
2012	30912,5	2098,6	7,3%	3856,8	286,1	8,0%	45577
2013	31988,7	1076,2	3,5%	4030,3	173,5	4,5%	45483
2014	35834	3845,3	12,0%	3014,6	-1015,7	-25,2%	43722
2015	46210,2	10376,1	29,0%	2115,4	-899,2	-29,8%	42836
2016	55853,5	9643,3	20,9%	2185,9	70,5	3,3%	42668
2017	70224,3	14370,8	25,7%	2640,3	454,4	20,8%	42477
2018	84192	13967,7	19,9%	3095,2	454,9	17,2%	42269
2019	94589,8	10397,8	12,4%	3659,8	564,6	18,2%	42019
2020	100433	5842,6	6,2%				41760

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України [1]

Проте, чисельність населення зменшилась на 4 млн. осіб в результаті старіння нації та міграції. І якщо порівнювати приріст ВВП на душу населення за 2020 р. з європейськими країнами, то Україна займає одне з останніх місць.

Показник експорту товарів і послуг протягом 2010-2020 рр. поступово зростає, однак його питома частка у ВВП має нестабільний характер, і починаючи із 2015 р., знизилась із 52,8% до 39,0% у 2020 р., що спричинено в тому числі наслідками фінансово-економічної нестабільності в країні, падінням темпів зростання світової торгівлі та світовою пандемією, викликаною гострою респіраторною хворобою Covid-19.

Хоча мінімальна заробітна плата в Україні протягом 2010-2020 рр. зростає і у 2020 р. складає 4723 грн. на місяць, її реальний рівень нижче в результаті інфляції. Незважаючи на зростання заробітної плати за 10 років у 5 разів, купівельна спроможність населення залишається майже такою ж, якою була 10 років тому.

У структурі доходів Державного бюджету найбільша питома частка традиційно належить податковим надходженням. У 2020 р. цей показник склав 79,1% [2], що нижче показників попереднього періоду, і пов'язано із діями і заходами уряду країни для стримання розповсюдження гострої респіраторної хвороби Covid-19, проведенням жорстких карантинних заходів, внаслідок чого частково припинили дію транспортні сполучення, обмежено працювала виробнича сфера, сфера послуг, що стало причиною спаду виробництва товарів і послуг. Підприємства, орієнтовані на випуск продукції кінцевого споживання та товарів широкого вжитку, втратили частково попит на свою продукцію і послуги. Внаслідок цього відбулося падіння індексу реальної заробітної плати, і, як результат, доходи бюджету значно скоротилися. Пріоритетними напрямками витрат у 2020 р. залишаються: соціальний захист, виплата відсотків за боргами і охорона здоров'я, що зокрема пов'язано із світовою пандемією, адже значна частина бюджетних коштів була виділена на закупівлю лікарських та медичних засобів та матеріальну допомогу бізнесу у вигляді компенсації для сплати ЄСВ за найманих працівників, звільнення платників єдиного податку першої групи від сплати на певний період і списання частково сум податкового боргу платників податків [3].

Отже, аналіз основних макроекономічних показників демонструє, що внаслідок пандемії відбулося зниження ділової активності бізнесу, спад темпів розвитку економіки та міжнародної торгівлі. В результаті відносно скоротилися доходи Державного

бюджету та зросли його видатки, що призводить до зростання боргового навантаження і, як наслідок – гальмування розвитку країни. Слід відзначити зменшення частки податкових доходів у доходах державного бюджету та трансформацію структури витрат, форм підтримки ділової активності.

Тому пріоритетними напрямами бюджетної політики на наступні роки мають стати: забезпечення фінансової підтримки малого та середнього підприємництва, збільшення довіри зарубіжних країн шляхом підвищення привабливості інвестиційної сфери, подолання інфляційних процесів, пошук додаткових джерел доходів бюджету, зокрема через розвиток цифровізаційних технологій, стимулювання народжуваності в країні, розширення виробничої сфери і створення нових робочих місць.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.04.2021).
2. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 09.04.2021).
3. Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої корона-вірусом SARS-CoV-2: Закон України від 04.12.2020 р. № 1071-IX (дата оновлення: 09.04.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-20#Text> (дата звернення: 09.04.2021).